

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

משפט וחברה - 62209

תאריך עדכון אחרון 09-12-2014

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: משפטים

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): קרן וינשל-מרגל

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: Keren.weinshall@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: ד' 8:30-9:30

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

מטרתו של הקורס היא לדון בזיקות הגומלין שבין המשפט לבין החברה באופן כללי ובקונטקסט הישראלי בפרט. במהלך הקורס נבחן את המשפט כזירה פוליטית-חברתית המשקפת מבנים חברתיים ומשעתקת אותם, נדון בשאלה האם ועד כמה "חברה" ו"משפט" הם שדות שונים ונבחן את כוחו של המשפט כסוכן של שינויים חברתיים.

מטרות הקורס:

חלקו הראשון של הקורס יוקדש ללימוד המושגים התיאורטיים וכלי הניתוח בתחום "חברה ומשפט". בחלקו השני והמרכזי של הקורס נתמקד ביישומם של כלים אלה על דרך ניתוח מקרים וסוגיות במשפט וחברה בישראל. כך למשל נבחן את המשפט ככלי לשינוי חברתי דרך סוגיית המעורבות המשפטית של בתי המשפט, יועצים משפטיים ופרקליטים במאבק בגזענות בארצות הברית ולהבדיל, במאבק בטרור בישראל; ננתח את משמעותם החברתית של מושגים משפטיים כגון: "סבירות" ו"מידתיות"; נדון במודלים שונים של קבלת החלטות בבתי משפט עליונים באמצעות ניתוח פסיקת בית המשפט העליון בנושא חופש הדת בישראל; ונלמד על כוחו הפוליטי של בית המשפט ועל יחסיו עם המחוקק באמצעות ניתוח פסקי הדין בנושא פסילת מפלגות בישראל.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. הסטודנט יוכל לדון בזיקות הגומלין בין המשפט לבין החברה בקונטקסט הכללי והישראלי.
2. הסטודנט ידע לזהות אלמנטים חברתיים תלויי תרבות בתוך משטרים משפטיים.
3. הסטודנט ירכוש יכולת קריאה ביקורתית – סוציולוגית ופוליטית – של פסקי דין.
4. הסטודנט יישם ויפעיל כלי ניתוח ממדעי החברה על מקרי בוחן במשפט הישראלי.
5. הסטודנט יוכל להעריך ולבקר מדיניות אקטיביסטית אל מול מרוסנת של הרשות השופטת.

דרישות נוכחות (%) :
100%

שיטת ההוראה בקורס: שיעור פרונטלי ודיון במקרי בוחן.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

חלק ראשון: מושגים תאורטיים במשפט וחברה

שיעור 1: החברה כמעוצבת על ידי המשפט וכמעצבת המשפט

שיעור 2: המשמעות החברתית של החוק

חלק שני: מקרים בוחנים בחברה ומשפט בישראל, ארה"ב והאיחוד האירופאי

שיעור 3: המשפט ככלי לשינוי חברתי: הפרדה גזעית בבתי ספר בארה"ב של שנות ה-50 ובישראל של שנות ה-2000

שיעור 4: המשפט ככלי לשינוי חברתי: כוחו הסמיוטי והגלוי של בג"צ במלחמה בטרור

שיעור 5: בית המשפט כמוסד פוליטי בדו שיח בין-מוסדי: פסילת רשימות ומועמדים מבחירות לכנסת

שיעור 6: משפט ויחסי הכוחות בחברה: "סבירות", "מידתיות" ו"הציבור הנאור" בישראל

שיעור 7: קבלת החלטות בבתי משפט עליונים בקנדה, ישראל, וארה"ב: המקרה של חופש הדת

שיעור 8: משפטים פוליטיים והמקרה של משפט דרעי

שיעור 9: המשפט כזירה להשתתפות פוליטית - השימוש הפוליטי בבג"ץ

שיעור 10: עריכת דין - הקהילה המשפטית בישראל

שיעור 11: משפט בספרים לעומת משפט בפעולה - אכיפת דיני תכנון ובניה בישראל ובשטחים

סיכום

שיעור 12: השלכות נורמטיביות של היחס בין משפט לחברה

שיעור 13: סיכום וחזרה לבחינה - ניתוח משפטים מפורסמים

חומר חובה לקריאה:

חלק ראשון: מושגים תאורטיים במשפט וחברה

שיעור 1: החברה כמעוצבת על ידי המשפט וכמעצבת המשפט

גד ברזילי "המלך אינו עירום - מדוע המשפט פוליטי". דין ודברים, ד, 55-79 (2008).

Stewart Macaulay, Lawrence Friedman & John Stookey "Introduction" in Stewart Macaulay, Lawrence Friedman & John Stookey, (eds.) *Law and Society: Readings on the Social Study of Law* 1-18 (1995).

שיעור 2: המשמעות החברתית של החוק

מנחם מאוטנר "המשפט סמוי מן העין", אלפיים 16, 45-72 (1998).

Gerald N. Rosenberg *The Hollow Hope: Can Courts Bring About Social Change?* 1-8 (2008, 2nd ed.).

חלק שני: מקרים בוחנים בחברה ומשפט בישראל, ארה"ב והאיחוד האירופאי

שיעור 3: המשפט ככלי לשינוי חברתי: הפרדה גזעית בבתי ספר בארה"ב של שנות ה-50 ובישראל של שנות ה-2000

Yishai Blank, "Brown in Jerusalem: a comparative look on race and ethnicity in

public" *The Urban Lawyer* 38(1) 367 (2006): 367-381, 384-389, 397-410, 432-436.
בג"ץ 1067/08 עמותת "נוער כהלכה" ויואב ללום נגד משרד החינוך (פורסם בנבו, 6.8.2009), פסק
דינו של השופט אדמונד לוי בלבד.

בג"ץ 1067/08 עמותת "נוער כהלכה" ויואב ללום נגד משרד החינוך (החלטה שפורסמה בנבו,
17.5.2010).

בג"ץ 1067/08 עמותת "נוער כהלכה" ויואב ללום נגד משרד החינוך (החלטה שפורסמה בנבו,
15.6.2010).

שיעור 4: המשפט ככלי לשינוי חברתי: כוחו הסמוי והגלוי של בג"ץ במלחמה בטרור
בג"ץ 2056/04 מועצת הכפר בית סוריק ואח' נ' ממשלת ישראל ואח' פ"ד נח (5) 504 (2004),
(פסקאות ספורות שהועלו לאתר הקורס בלבד).

Yoav Dotan, "Judicial Rhetoric, Government Lawyers, and Human Rights: The Case
of the Israeli High Court of Justice during the Intifada" *L. & SOC'Y REV.* 33(2), 319
(1999).

Menachem Hofnung & Keren Weinshall-Margel "Judicial Setbacks, Material Gains:
Terror Litigation at the Israeli High Court of Justice", *JELS* 7(4), 664 (2010).

שיעור 5: בית המשפט כמוסד פוליטי בדו שיח בין-מוסדי: פסילת רשימות ומועמדים מבחירות לכנסת
שלמה מזרחי ואסף מדיני מדיניות ציבורית בין חברה למשפט 160-180, 13-29 (2006).
מרדכי קרמניצר מחקר מדיניות 59 - פסילת רשימות 5-10 (2005).
פרוטוקול ישיבה של ועדת הבחירות המרכזית, הכנסת ה-17 (12.1.2009), עמ' 35 (מדברי יו"ר
הועדה השופט אליעזר ריבלין) - עמ' 50 (סוף דברי סגן היו"ר, חה"כ משה כחלון).

שיעור 6: משפט ויחסי הכוחות בחברה: "סבירות", "מידתיות" ו"הציבור הנאור" בישראל
רון שמיר "הפוליטיקה של הסבירות: שיקול דעת ככוח שיפוטי", תיאוריה וביקורת 5, 7-23 (1994).
מנחם מאוטנר, "הסבירות של הפוליטיקה", תיאוריה וביקורת 5, 25-53 (1994).

שיעור 7: קבלת החלטות בבתי משפט עליונים בקנדה, ישראל, וארה"ב: המקרה של חופש הדת
Clayton, C.W. & Gillman, H. "Beyond Judicial Attitudes: Institutional Approaches to
Supreme Court Decision-Making" in Clayton, C.W. & Gillman, H. (eds.) *Supreme
Court Decision-Making: New Institutional Approaches*, 1- 12 (1999).
Weinshall-Margel, K., "Attitudinal and Neo-Institutional Models of Supreme Court
Decision Making: An Empirical and Comparative Perspective from Israel" *JELS*, 8(3)
556-586 (2011).

קריאת רשות:

* Segal, J.A. & Spaeth, H.J. *The Supreme Court and the Attitudinal Model Revisited*,
44-53, 86-103 (2002).

שיעור 8: משפטים פוליטיים והמקרה של משפט דרעי
ליאורה בילסקי, "אני מאשים: דרעי, משפט פוליטי וזיכרון קולקטיבי" ש"ס - אתגר הישראליות
279-320 (2001).

שיעור 9: המשפט כזירה להשתתפות פוליטית - השימוש הפוליטי בבג"ץ
Yoav Dotan and Menachem Hofnung, "Legal Defeats - Political Wins: Why Do
Elected Representative Go to Court?" *COMP. POLIT. STUD.* 38 (1) 75-103 (2005).

שיעור 10: עריכת דין - הקהילה המשפטית בישראל
Gad Barzilai "The Ambivalent Voice of Lawyers as Political Actors: Between Liberal Politics, Liberal Economics, and Dissent." In: Malcolm Feeley, Terry Halliday, and Lucien Karpik (eds.) *Political Lawyering, Judiciaries, and Political Liberalism*. 247-280 (2007)

שיעור 11: משפט בספרים לעומת משפט בפעולה - אכיפת דיני תכנון ובניה בישראל ובשטחים
Kitty Calavita, "The Talk Versus the Walk of Law" in *Kitty Calavita Invitation to Law & Society: An Introduction to the Study of Real Law*, 94-115 (2010).
בג"ץ 4475/09 נדמי נ' שר הבטחון (פורסם בנבו, 08.08.2010).

סיכום
שיעור 12: השלכות נורמטיביות של היחס בין משפט לחברה
Terri J. Peretti *In Defense of a Political Court* 3-8 (1999).
גביון רות, מרדכי קרמיניצר ויואב דותן אקטיביזם שיפוטי: בעד ונגד 69-91, 106-115, 151-157 (2000).

שיעור 13: סיכום וחזרה לבחינה - ניתוח משפטים מפורסמים
בבג"ץ 3045/05 יוסי בן-ארי נ' מנהל מינהל האוכלוסין במשרד הפנים פ"ד סא (3) 537 (2005).
דנ"א 2401/95 רותי נחמני נ' דני נחמני, פ"ד נ (4) 661 (1996) - פסקי הדין של השופט שטרסברג כהן והשופט טל בלבד.
בג"ץ 1661/05 המועצה אזורית חוף עזה ואח' נ' כנסת ישראל ואח' (פורסם בנבו, 09.06.2005)
(פסקאות ספורות שהועלו לאתר הקורס בלבד).

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 100 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: